

Umsögn frá Félagi náms- og starfsráðgjafa vegna draga að menntastefnu til 2030.

Í eftirfarandi umsögn Félags náms- og starfsráðgjafa (FNS) er fjallað um það sem snýr að faginu sérstaklega.

A. Almennar athugasemdir

FNS fagnar því að fjallað sé sérstaklega um náms- og starfsráðgjöf í drögum að menntastefnu til 2030 en telur að til þess að þjónustan verði fullnægjandi og fagleg þurfi ákveðnar forsendur að vera uppfylltar:

1. Halda þarf áfram stefnumótun í náms- og starfsráðgjöf alla ævi sem var á forræði mennta- og menningarmálaráðuneytisins en hefur legið niðri frá árinu 2015¹.
2. Móta þarf ramma utan um starf náms- og starfsráðgjafa í formi heildstæðra náms- og starfsráðgjafaráætlana og reglugerða.
3. Tryggja þarf að farið verði að lögum hvað varðar náms- og starfsráðgjöf².
4. Tryggja þarf að nemendafjöldi á hvert stöðugildi náms- og starfsráðgjafa verði ásættanlegur, þar er miðað við 300 nemendur á stöðugildi.
5. Skilgreina þarf náms- og starfsfræðslu sem námsgrein, gefa út námskrá og setja fagið á viðmiðunarstundaskrá í grunnskólum. Einnig þarf að tryggja náms- og starfsfræðslu í framhaldsskólum. Til eru fyrirmyndir sem líta má til, t.d. norska námskráin í náms- og starfsfræðslu³.
6. Gefa þarf út efni til kennslu í náms- og starfsfræðslu.
7. Upplýsingaveita og rafræn náms- og starfsráðgjöf þarf að vera viðbót við þá þjónustu sem náms- og starfsráðgjafar veita⁴.
8. Náms- og starfsráðgjöf á að vera aðgengileg öllum.

Allt ofantalið rúmast í **stefnu um náms- og starfsráðgjöf** sem félagið hvetur eindregið til að haldið verði áfram að vinna og býður jafnframt fram krafta sína og fagþekkingu í þá vinnu.

B. Kafli A. Framúrskarandi kennsla og stjórnun menntastofnana

Í þessum kafla þarf að huga að náms- og starfsráðgjöfum ekki síður en kennurum og stjórnendum. Ekki síst í ljósi þess að lög sem kveða á um að nemendur eigi rétt á náms- og starfsráðgjöf eru ekki að

¹ Grunnur að stefnu um náms- og starfsráðgjöf á Íslandi (2015)

https://www.stjornarradid.is/media/menntamalaraduneyti-media/media/ritogskyrslur/stefn_nams_starfsradgi_.pdf

² Lög um framhaldsskóla nr. 92/2008, lög um grunnskóla nr. 91/2008, lög um framhaldsfræðslu nr. 27/2010, lög um náms- og starfsráðgjafa nr35/2009.

³ <https://www.udir.no/lk20/utv01-03>

⁴ Greinar í Gátt um náms- og starfsráðgjöf á netinu í Noregi <https://gatt.frae.is/2020/nordmenn-gerdu-thad-hvert-stefnum-vid/>

fullu uppfyllt þar sem margir nemendur hafa ekki aðganga að þjónustunni. Einnig má nefna að náms- og starfsráðgjafar eru lykilstarfsmenn skóla þegar kemur að brotthvarfi úr námi.

C. Kaflinn Starfs-, iðn- og tækninám

Í kaflanum *Starfs-, iðn- og tækninám* leggur FNS til að niðurlagið verði:

„*Námskrá í náms- og starfsfræðslu tryggir* að nemendur fái markvissa náms- og starfsfræðslu bæði í grunn- og framhaldsskólum sem felur meðal annars í sér fræðslu um nám, námsleiðir, störf og vinnumarkað. Brýnt er að bæta umgjörð um vinnustaðanám og starfsþjálfun til þess að stuðla að skilvirkari samskiptum, samfellu og skýrari framvindu í námi starfsnámsnema.“

D. Kaflinn Ráðgjöf um nám- og störf alla ævi

FNS leggur til nokkrar breytingar á kaflanum *Ráðgjöf um nám- og störf alla ævi*. Fyrst skal nefna að náms- og starfsráðgjöf er tiltekin í lögum, reglugerðum og aðalnámskrá og því telur FNS mikilvægt að kaflinn *Ráðgjöf um nám og störf alla ævi* fái heitið *Náms- og starfsráðgjöf alla ævi*, sem er einnig í takt við skýrslu sem unnin var á vettvangi mennta- og menningarmálaráðuneytisins⁵.

Náms- og starfsráðgjöf alla ævi

„Farsæll námsferill krefst þess að nemandinn taki upplýstar og ígrundaðar ákvarðanir um nám sitt út frá eigin áhugasviðum, styrkleikum og gildum. Náms- og starfsráðgjöf styður við stöðuga starfsþróun einstaklinga út starfsævina ásamt hæfninni til að stýra **eigin** náms- og starfsferli í ljósi breyttra atvinnu- og samfélagshátta. **Með stefnu í náms- og starfsráðgjöf er lögð áhersla** á aðgengi, samfellu og samlegð í **þjónustunni** með það að markmiði að einstaklingar finni færni sinni og hæfni farveg og tilgang með námi sínu og dragi þannig úr brotthvarfi og styðji við atvinnuþátttöku.

Með markvissri **fræðslu** og ráðgjöf um **nám og störf** eykst vellíðan í námi og skuldbinding gagnvart námi og skóla. **Náms- og starfsráðgjöf á að vera aðgengileg öllum og veitt af þar til bærum sérfræðingum, náms- og starfsráðgjöfum. Það er ekki síst mikilvægt á tímum sjálfvirknivæðingar/4. Iðnbyltingarinnar. Þá er mikilvægt að fullorðið fólk á vinnumarkaði geti fengið náms- og starfsráðgjöf við hæfi.**

Áhersla er lögð á gæði ráðgjafar með tilkomu **stefnu í náms- og starfsráðgjöf, heildstæðra** náms- og starfsráðgjafaráætla, **námsskráa**, gæðavísa og aðgengis að stafrænum náms- og starfsupplýsingum. Náms- og starfsfræðsla er mikilvæg á öllum skólastigum og í fullorðinsfræðslu. **Tryggja þarf jafnan rétt nemenda með því að innleiða námskrá í náms- og starfsfræðslu og að fagið verði sett á viðmiðunarstundaskrá.** Með auknu aðgengi að miðlægum upplýsingum um nám og störf verður hægt að skerpa á markmiðum og leiðum einstaklinga, finna hæfileikum og styrkleikum farveg og auka tækifæri til virkrar þátttöku í samfélaginu.

Með stefnu í náms- og starfsráðgjöf er hægt að tryggja að samfella verði í þjónustu þvert á menntakerfi og atvinnulíf **og auki þannig** líkur á farsælli yfirfærslu frá menntun til vinnumarkaðar, frá æsku til fullorðinsára. Þannig skapast jafnframt aukin tækifæri til frumkvöðlastarfs og nýsköpunar á sviði náms- og starfsráðgjafar.

Mikilvægt er að efla útgáfu íslensks efnis til notkunar í náms- og starfsfræðslu, það styður við sjálfstæði einstaklings í náms- og starfsvali. Ævilöng náms- og starfsráðgjöf þarf að vera sýnileg og

⁵ Grunnur að stefnu um náms- og starfsráðgjöf á Íslandi (2015)
https://www.stjornarradid.is/media/menntamalaraduneyti-media/media/ritogskyrslur/stefn_nams_starfsradgj.pdf

aðgengileg óháð búsetu eða öðrum forsendum og er rafræn ráðgjöf og miðlægur upplýsingavettvangur þar mikilvægur þáttur“.

E. Greinargerð með kaflanum Ráðgjöf um nám- og störf alla ævi

FNS leggur til að heiti kafla **10 Ráðgjöf um nám- og störf alla ævi** verið **10. Náms- og starfsráðgjöf alla ævi**. Auk þess eru ýmsar athugasemdir varðandi innihald kaflans og fylgir hann hér með breytingum:

10. Náms- og starfsráðgjöf alla ævi

Náms- og starfsráðgjöf snertir fleti alls samfélagsins í gegnum uppbyggingu færni, menntunar, atvinnu og samfélags. Framlag náms- og starfsráðgjafar felst í því að styðja við stefnu stjórnvalda á sviði menntunar og efnahags með því að aðstoða einstaklinga og heildir til þátttöku í lýðræðissamfélagi og gæta að félagslegu réttlæti. **Til að svo megi verða er mikilvægt að unnið sé eftir heildstæðri stefnu í náms- og starfsráðgjöf.**

Náms- og starfsráðgjöf grundvallast á rannsóknum, fagmennsku og verkfærum fagsins þegar kemur að vali á leiðum til að draga úr brotthvarfi, stuðningi við einstaklinga og náms- og starfsfræðslu. **Með heildstæðri stefnu í náms- og starfsráðgjöf er lögð áhersla á aðgengi, samfellu og samlegð í náms- og starfsráðgjöf og séð til þess að tilfærsla einstaklings á milli kerfa, menntunar og vinnumarkaðar verði sem farsælust.** Náms- og starfsráðgjöf á að vera aðgengileg öllum og veitt af þar til bærum sérfræðingum, náms- og starfsráðgjöfum samanber löggjöf um grunn- og framhaldsskóla, **framhaldsfræðslu og náms- og starfsráðgjafa.**

Náms- og starfsfræðsla gerir það að verkum að einstaklingur er upplýstari um valkosti í námi og starfi og geti samræmt það áhugasviði sínu og eflingu færni, **því er mikilvægt að náms- og starfsfræðsla verði skilgreind sem námsgrein með námskrá og fái rými í viðmiðunarstundaskrá.** Starfahugsun barna og ungmenna myndast snemma og því er mikilvægt að efla útgáfu íslensks efnis til notkunar í náms- og starfsfræðslu. Lögð verði áhersla á uppbyggingu á vef- og upplýsingatækni til miðlunar upplýsinga sem efla starfahugsun. Með tilkomu stafrænna miðla og stafrænnar náms- og starfsráðgjafar eykst aðgengi að náms- og starfsráðgjöf. Einnig skapast aukin tækifæri til frumkvöðlastarfs og nýsköpunar á sviði náms- og starfsráðgjafar.

Íslenskt samfélag þarf á öllum einstaklingum að halda til að takast á við áskoranir. Brotthvarf nemenda er íslensku samfélagi dýrt þar sem framlag einstaklings tapast og hæfni og færni nýtur sín ekki sem skyldi. Náms- og starfsráðgjöf er hluti af **menntakerfinu** og beitir skilvirkri aðferðafræði náms- og starfsráðgjafar og náms- og starfsfræðslu sem lið í því að draga úr brotthvarfi úr námi. Með færni í að stýra eigin náms- og starfsferli, auknu aðgengi að náms- og starfsupplýsingum og aðgengi að ráðgjöf er stuðlað að því að einstaklingur finni sinn farveg **í námi og starfi.** **Með heildstæðri stefnu í náms- og starfsráðgjöf er hægt að tryggja að samfella verði í þjónustu þvert á menntakerfi og atvinnulíf og auki þannig líkur á farsælli yfirfærslu frá menntun til vinnumarkaðar, frá æsku til fullorðinsára.** Þannig skapast jafnframt aukin tækifæri til frumkvöðlastarfs og nýsköpunar á sviði **náms- og starfsráðgjafar.**

Fjármunum er ráðstafað á skilvirkan hátt í nánú samstarfi ólíkra aðila. Fjárfesting í heildstæðu náms- og starfsráðgjafarkerfi skilar sér ekki aðeins í eflingu náms- og starfsráðgjafar í þágu einstaklinga og samfélagsins heldur einnig í skilvirkni og samlegðaráhrifum á velsæld íslensks samfélags, samkeppnishæfni landsins og framúrskarandi menntakerfi.

Stefnumótun í náms- og starfsráðgjöf er verkefni sem þarf að koma í framkvæmd svo markmið stjórnvalda um eflingu náms- og starfsráðgjafar nái fram að ganga. Skilgreina þarf verkefni náms- og starfsráðgjafa með áherslu á náms- og starfsráðgjöf og náms- og starfsfræðslu. Koma þarf á

heildstæðum náms- og starfsráðgjafaráætlunum sem væru í umsjón náms- og starfsráðgjafa og að nemendafjöldi á stöðugildi verði ásættanlegur (300 nemendur). Með setningu reglugerðar um starf náms- og starfsráðgjafa í grunn- og framhaldsskólum gæti þessu markmiði verið náð, auk þess sem málefni fagsins þurfa að tilheyra ákveðinni skrifstofu eða skipulagsheild á vegum ráðuneytisins.

f.h. Félags náms- og starfsráðgjafa
Helga Tryggvadóttir, formaður.
fnsstjorn@gmail.com, helga2202@gmail.com